УДК 614.2:355.01(477)

https://doi.org/10.68134/ah.2026-11-20.082

Девятка Олександр Євгенович
асистент кафедри психіатрії та військової медицини, Державний закладу «Луганський державний медичний університет»
ORCID: 0009-0004-1981-5039

Коробенко Єлизавета Андріївна
здобувачка вищої освіти V-го курсу, Державний закладу «Луганський державний медичний університет»
ORCID: 0009-0002-3980-6354

Михайлевич Маргарита Вікторівна
здобувачка вищої освіти V-го курсу, Державний закладу «Луганський державний медичний університет»
ORCID: 0009-0004-1366-724X

ВПЛИВ УМОВ ВІЙНИ НА РОЗВИТОК І ТРАНСФОРМАЦІЮ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Анотація. Умови повномасштабної війни не просто створюють додаткові труднощі для охорони здоров'я, а стають фактором її структурних та організаційних перетворень. Метою роботи є аналіз ключових викликів та механізмів адаптації медичної системи України в умовах тривалої війни. Проведено опрацювання та систематизацію даних наукових джерел із використанням методів аналізу, систематизації, порівняння та узагальнення. Аналіз засвідчив, що станом на 1 жовтня 2026 року підтверджено пошкодження 2698 об'єктів у складі 849 закладів охорони здоров'я, з яких повного руйнування зазнали 340 об'єктів, що належать до 127 закладів. Система стикається з кадровими змінами, зумовленими мобілізацією, міграцією та дефіцитом фахівців, що створює підвищене навантаження. Стійкість забезпечується альтернативними джерелами енергії, міжзакладною взаємодією, посиленням реабілітаційного напрямку та формуванням захищеної медичної інфраструктури. Встановлено, що тривалі бойові дії стали поштовхом до зміцнення медичної системи. Актуальною залишається проблема підтримання належного функціонування закладів за умов дефіциту ресурсів та зростання навантаження, що вимагає вдосконалення організації медичної допомоги та координації між закладами.

Ключові слова: медична сфера, війна, охорона здоров'я, Україна, громадське здоров'я.

Abstract. The conditions of a full-scale war do not simply create additional difficulties for the healthcare sector, but become a factor in its structural and organizational transformations. Military operations cause an increased burden on the medical system, change the structures of the population's needs for medical care, and determine the need for changes in the organization and provision of medical services. Under such circumstances, the study of transformational processes in the health care system of Ukraine, focused on enhancing its resilience, preserving the availability of medical services and ensuring their uninterrupted provision in the conditions of armed conflict, becomes of particular importance. The work examines key areas of transformation within the healthcare system, primarily the adaptation of how medical services are organized, the digitalization of healthcare services, the development of rehabilitation, and the strengthening of healthcare facilities to handle unforeseen challenges. The study identified key issues within the healthcare system and outlined prospects for further improvement, drawing on the experience of addressing wartime challenges.

Keywords: medical sector, war, healthcare, Ukraine, public health.

Вступ

Система охорони здоров’я є вагомою складовою підтримання функціонування громадськості, а її продуктивність значною мірою залежить від можливості оперативно реагувати на

навколишні виклики. Досвід України демонструє потребу розроблення удосконалених стратегій щодо організації медичної допомоги, збереження кадрового потенціалу та підтримання інфраструктури. Дослідження наведених процесів дозволяє встановити ключові напрями медичної сфери та прогнози її подальшого розвитку [1].

Мета і завдання

Проаналізувати ключові виклики та механізми адаптації медичної системи України в умовах тривалої війни.

Методи

Матеріали та методи. Проведено опрацювання та систематизацію даних наукових джерел, які висвітлюють особливості функціонування медичної сфери в умовах тривалого військового конфлікту. Використано методи аналізу та опису, систематизації, порівняння та узагальнення отриманих даних.

Результати та обговорення

Аналіз отриманих даних засвідчив про те, що в умовах війни система охорони здоров'я України зазнає змін у роботі медичних закладів, забезпеченні медичними працівниками та організації надання медичної допомоги. Зокрема, важливим залишається пошкодження медичної інфраструктури, що зумовлює необхідність відновлення медичних закладів та організації безперервного надання медичної допомоги відповідно до сьогоднішніх умов затяжної війни [2]. Так станом на 1 жовтня 2026 року підтверджено зазнання руйнувань і пошкоджень 2698 об'єктів інфраструктури у складі 849 закладів охорони здоров'я. Повного руйнування зазнали 340 об'єктів, що належать до 127 закладів охорони здоров'я [3].

Водночас війна впливає не лише на матеріальну базу медичних закладів, а також на організацію та порядок надання медичної допомоги. Виникає потреба підтримувати безперервність її надання навіть за умов пошкодження закладів, порушення функціонування інфраструктури та зростання навантаження на медичну галузь. Це викликає потребу в адаптації діяльності медичних установ, перегляді маршрутів пацієнтів та вдосконаленні механізмів медичної евакуації. Важливу роль відіграє оперативне переміщення пацієнтів між закладами залежно від їхнього стану та доступності необхідної допомоги, що дає змогу підтримувати належну послідовність лікувальних заходів, своєчасне проведення оперативних втручань та оптимізацію використання медичних ресурсів.

Система охорони здоров'я України стикається з кадровими змінами, що пов'язані з мобілізацією, міграцією громадян за кордон, роботою в умовах постійної загрози для життя, а також значними часовими витратами на підготовку медичних працівників [4]. Важливо відзначити, що з початком війни збільшилася кількість складних клінічних випадків, які потребують довготривалого та комплексного лікування. Наявний дефіцит фахівців охорони здоров'я ускладнює роботу та створює підвищене навантаження на систему, що перешкоджає наданню якісних медичних послуг як для цивільного населення, так і для військовослужбовців. Безперервне функціонування закладів охорони здоров'я базується на адаптації до складних умов сьогодення [1]. Стійкість забезпечує наявність альтернативних джерел енергії, міжзакладна взаємодія, посилення реабілітаційного напрямку, резерв медикаментів, формування захищеної медичної інфраструктури, що дають змогу продовжити роботу під час обстрілів. Зокрема, у Харкові здійснюється будівництво підземного медичного комплексу «Ковчег», а в Запоріжжі наявні облаштовані до зовнішніх загроз медичні приміщення з палатами та операційною [5].

Висновки

Таким чином, встановлено, що тривалі бойові дії стали поштовхом до потреби подальшого зміцнення медичної системи та забезпечення закладів достатнім матеріально-технічним забезпеченням. Попри наявні складнощі реалізуються відповідні заходи щодо їх вирішення та реорганізації роботи медичних установ.

Актуальною залишається проблема підтримання належного функціонування медичних закладів за умов порушення інфраструктурного забезпечення, дефіциту ресурсів та зростання навантаження. Це вимагає наступного вдосконалення системи організації медичної допомоги та координації між закладами. Послідовність лікувального процесу та належна доступність пацієнтів до спеціалізованої допомоги потребують налагодженої взаємодії між різними рівнями її надання. Комплексне вдосконалення зазначених напрямів є ключовою передумовою підтримання резильєнтності системи медичної сфери та забезпечення гарантування належного рівня медичної допомоги в умовах воєнних викликів.

Список використаних джерел

1. Dale E., Novak J., Dmytriiev D., Demeshko O., Habicht J. Resilience of Primary Health Care in Ukraine: Challenges of the Pandemic and War. Health Systems & Reform. 2024. Vol. 10, No. 1. Art. 2352885. DOI: 10.1080/23288604.2024.2352885
2. Gutor T., Kovalska O., Zaremba N. et al. The influence of military actions on the Ukrainian territory on the work of the healthcare system. Current Issues in Pharmacy and Medical Sciences. 2024. Vol. 37, No. 3. P. 143–147. DOI: 10.2478/cipms-2024-0023
3. В Україні триває відновлення медичної інфраструктури, пошкодженої внаслідок війни. Кабінет Міністрів України. 2026. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukraini-tryvaie-vidnovlennia-medychnoi-infrastruktury-poshkodzhenoi-vnaslidok-viiny (дата звернення: 16.11.2026)
4. Andriiashenko L., Zabdyr-Jamróz M., Lipowski P., Domagała A. Immigration of medical personnel from Ukraine to Poland – Context, regulations, and trends. Health Policy. 2025. Vol. 152. Art. 105241. DOI: 10.1016/j.healthpol.2024.105241
5. МОЗ представило пріоритети відновлення та посилення стійкості системи охорони здоров'я. Міністерство охорони здоров'я України. URL: https://moz.gov.ua/uk/moz-predstavilo-prioriteti-vidnovlennya-ta-posilennya-stijkosti-sistemi-ohoroni-zdorov-ya (дата звернення: 16.11.2026)